

အစီရင်ခံစာအကျဉ်းချုပ်

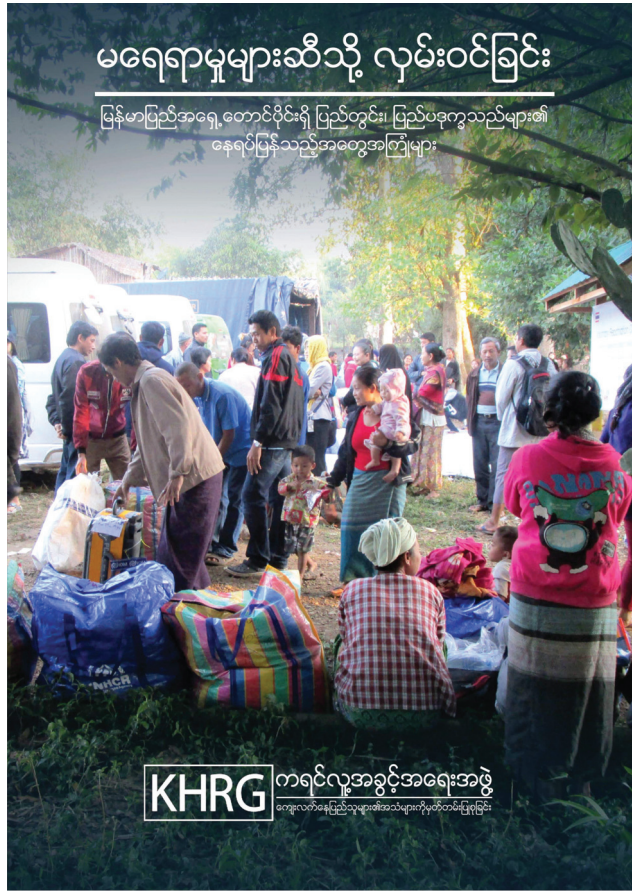
၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ

မရောမူများဆီသို့ လှမ်းဝင်ခြင်း

မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပဒုက္ခသည်များ၏ နေရပ်ပြန်သည့်အတွေ့အကြုံများ

၂၀၁၅ ခုနှစ် တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ် (NCA) လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးနောက်ပိုင်း နေရပ်ပြန်လည်ပို့ဆောင်ရေးလုပ်ငန်း အစပြုလုပ်ဆောင်ခြင်းများရှိလာသည်နှင့်အမျှ မြန်မာပြည်တွင်း၌ ဒုက္ခသည်များနှင့် ပြည်တွင်းနေရပ်ရွေ့ပြောင်းနေထိုင်သူ (IDP) များ နေရပ်သို့ပြန်သွားခြင်းများမှာလည်း တဖြည်းဖြည်း ပို၍ တိုးများလာခဲ့ပါသည်။ မြန်မာပြည်၏အနာဂတ်တွင် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများအတွက် တန်းတူညီမျှမှုကိုအာမခံချက်ပေးလိုလျှင် ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်သူများ၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးပြန်လည်ပေါင်းစည်းမှုများသည် အရေးကြီးလှပါသည်။ မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းကျေးလက်ဒေသများတွင် ပြန်လည်နေထိုင်သူဒုက္ခသည်များနှင့် IDP များ၏အခြေအနေသည် လွန်စွာခက်ခဲနေသေးသဖြင့် အများစုသည် အခြေခံလိုအပ်ချက်များအတွက် ရုန်းကန်နေရပြီး ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ ပြန်လည်စတင်ရန်အတွက်လည်း လိုအပ်ချက်များစွာ ရှိနေသေးသည်။

KHRG မှဘားအံခရိုင်၊ မယ်လဝေလယ်မူးနှင့် ဒူးပလာယာခရိုင်၊ လေးဖာထောသို့ လတ်တလောပြန်လည် အခြေချနေထိုင်သည့်ဒုက္ခသည်များ၏ အခြေအနေနှင့် ပတ်သက်သည့် သတင်းအကျဉ်းချုပ်တစ်ခုကို ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ အဆိုပါသတင်းအကျဉ်းချုပ်၏ ဖော်ပြချက်အရ ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် နေရပ်ပြန်သူအများစုမှာ UNHCR နှင့် အခြားလုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၏အကူအညီဖြင့် ထိုင်းအစိုးရနှင့်မြန်မာအစိုးရတို့မှဦးဆောင်သော မိမိဆန္ဒအလျောက် ပြန်လည်နေရာချထားရေးအစီအစဉ်ဖြင့် မြန်မာပြည်တွင်းသို့ပြန်လာခဲ့သူများဖြစ်ကြသည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင်ပြုလုပ်ခဲ့သည့် UNHCR အကူအညီဖြင့်နေရာပြန်လည်ချထားမှုသည် တတိယအကြိမ်ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ဤအစီအစဉ်အား နောင်တွင်လည်း ဆက်လက်လုပ်ဆောင်သွားရန်ရှိပါသည်။

အစီရင်ခံစာအပြည့်အစုံကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာ၊ မြန်မာဘာသာများဖြင့် ရရှိနိုင်ပါသည်။ အစီရင်ခံစာအားလုံးကို www.khrgh.org တွင် ရယူနိုင်ပါသည်။

နောင်တွင် နေရပ်ပြန်မည့်သူများအနေဖြင့် အထက်ဖော်ပြပါ အလားတူစိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်နိုင်ရခြေရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးလုပ်ငန်းများကို ဆန်းစစ်ဖော်ထုတ်ရာတွင် အဆိုပါစိန်ခေါ်မှုများအား အဖြေရှာနိုင်မည့်အကြံပြုချက်များကို ပေးထားပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာသည် ၂၀၁၉ ခုနှစ် မှထုတ်ဝေခဲ့သည့် သတင်းအကျဉ်းချုပ်ထက် နေရပ်ပြန်သူများ၏ ရင်ဆိုင်ရသည့်အခက်အခဲများအပေါ် အသေးစိတ် ဆန်းစစ်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာတွင် ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်မှုပုံစံများဖြစ်ကြသော UNHCR ၏အစီအစဉ်ဖြင့်ပြန်လည်နေထိုင်မှု၊ မိမိအစီအစဉ်ဖြင့်ပြန်လည်နေထိုင်မှုနှင့် IDP များမှ ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်မှုတို့ ပါဝင်ပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ခြင်း

ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ (KHRG) မှပြုလုပ်ခဲ့သော ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်သူများနှင့် လူတွေ့မေးမြန်းခန်းများမှရရှိသော အချက်အလက်များအရ လက်ရှိကူညီထောက်ပံ့ရေးလမ်းကြောင်းများသည် လုံလောက်မှုမရှိပေ။ ကုလသမဂ္ဂမဟာမင်းကြီးရုံး (UNHCR) ၏ အကူအညီဖြင့်ပြန်လာသူများသည် အစိုးရနှင့်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အကူအညီမပါပဲ မိမိအစီအစဉ်ဖြင့် နေရပ်သို့ပြန်သွားသည့်ဒုက္ခသည်များကဲ့သို့ပင် ၎င်းတို့၏ဘဝပြန်လည်ထူထောင်ရာတွင် လုပ်ဆောင်နိုင်မှုစွမ်းရည်မရှိကြပေ။ ထို့ပြင် ပြန်လည်နေရာချထားရေးအထောက်အပံ့နှင့် နောက်ဆက်တွဲ စီစစ်မှုများစောင့်ကြည့်ရန် ကတိပျက်ခြင်းသည် နေရပ်ပြန်သူများအား အထူးအကူအညီလိုအပ်သူများအဖြစ် ခက်ခဲသည့်ဘဝသို့တွန်းပို့စေသည်။ အကယ်၍နေရပ်ဒေသအသစ်တွင် ၎င်းတို့၏ဘဝအား ပြည့်စုံစွာပြန်လည်ထူထောင်နိုင်ခြင်းမရှိပါက နောင်တွင်လည်း နေရပ်ရွေ့ပြောင်းမှုကို ထပ်မံဖြစ်စေမည်ဖြစ်သည်။ အကူအညီဖြင့် နေရပ်ပြန်သူများသည် ကနဦးပေးထားသည့်အကူအညီများကုန်ဆုံးသွားချိန်တွင် ၎င်းတို့နှင့် အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ကြသော အခြားသောပုံစံဖြင့် ပြန်လာသူများအပါအဝင် အခြားဒေသခံရွာသားများကဲ့သို့ အခက်အခဲများနှင့် ရင်ဆိုင်ကြရသည်။

နေရပ်ပြန်သူများအတွက် တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းများပြုလုပ်ရာတွင် အကူအညီအချို့ ရရှိကြသော်လည်း အများစုမှာ ၎င်းတို့ရရှိသင့်သည့် နိုင်ငံသားစိစစ်ရေးကတ်ပြားများရရှိရန်အတွက် အခက်အခဲများရှိနေကြဆဲဖြစ်သည်။ မြေယာ၊ ပညာရေးနှင့်အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများရရှိရန်အတွက် တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းများလိုအပ်သောကြောင့် ဤအခက်အခဲသည် နေရပ်ပြန်သူများ၏ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးပူးပေါင်းပါဝင်မှုများအတွက် အဟန့်အတားဖြစ်စေသည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် နေရပ်ပြန်သူများသည် မိမိတို့၏အခြေခံလိုအပ်ချက်များအား ဖြည့်ဆည်းရန်အတွက်နေ့စဉ်နှင့်အမျှရန်ကန်နေရသောကြောင့် လာမည့်ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ဒေသတွင်းဆုံးဖြတ်ချက်ချမှုများတွင်ပါဝင်ရန် စိတ်ဝင်စားမှုနှုန်း အလွန်နည်းပါးလှပါသည်။ အချို့နေရပ်များတွင် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၊ မပေါက်ကွဲသေးသော လက်နက်ခဲယမ်းများနှင့် မြေမြှုပ်မိုင်းများရှိနေသောကြောင့် အချို့နေရပ်ပြန်သူများ၏ ဘေးကင်းလုံခြုံမှုများအတွက် စိုးရိမ်စရာများရှိနေသေးသည်။ စီးပွားရေးနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာဘေးကင်းလုံခြုံမှုမရှိခြင်းသည် ရပ်ရွာတည်တံ့ခိုင်မြဲရေး၊ ဒီမိုကရေစီနှင့်ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ရေးတွင် နေရပ်ပြန်သူများအတွက် နိုင်ငံရေးနှင့်လူမှုရေးဘက်များမှ ပါဝင်နိုင်ခွင့်နည်းပါးသူများအဖြစ် ဆက်လက်ရပ်တည်နေရမည်ဖြစ်သည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်အပေါ်တွင် ယုံကြည်မှုနည်းပါးခြင်း၊ အုပ်ချုပ်သူအစိုးရအပေါ် ယုံကြည်မှုမရှိခြင်းနှင့် လက်ရှိအစိုးရမှ ၎င်းတို့အားထည့်သွင်းမစဉ်းစားခြင်းစသည့်ခံစားချက်များကို နေရပ်ပြန်သူများမှ ဖော်ပြကြသည်။ ၎င်းတို့၏ခံစားချက်များအရ သမိုင်းတစ်လျှောက်ဖြစ်ပွားလာခဲ့သည့် ပဋိပက္ခများနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများသည် ပြန်လည်နေရာချထားရေးနှင့် ပြန်လည်ပေါင်းစည်းရေးလုပ်ငန်းများအတွင်း ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးမှုများမရှိကြောင်းကို ရှင်းလင်းစွာပြသနေသည်။ နေရပ်ပြန်သူများ ရင်ဆိုင်နေရသည့်အခက်အခဲများကို သတိမူလာကြစေရန် ယခုအစီရင်ခံစာတွင် မီးမောင်းထိုးပြသထားပါသည်။ သို့မှသာလျှင် ရေရှည်တည်တံ့ပြီးဂုဏ်သိက္ခာရှိသည့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးလုပ်ငန်းများ ပို၍ကောင်းမွန်လာစေရန် လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဤအစီရင်ခံစာတစ်ခုလုံးတွင် KHRG မှ နေရပ်ပြန်သူများ၏ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို သိမြင်လာစေရန် ၎င်းတို့၏ကိုယ်တွေ့အတွေ့အကြုံများကို အလေးပေးဖော်ပြထားပါသည်။ မြန်မာအစိုးရ၊ သက်ဆိုင်ရာတိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကူညီထောက်ပံ့သူများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အမြင်သဘောထားများကို တာဝန်ယူကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသင့်ပါသည်။

ဤပုံအား ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၂၄ ရက်နေ့တွင် ခလယ်လွီထူ (ညောင်လေးပင်) ခရိုင်၊ မူး (မုန်း) မြို့နယ်၊ မရမ်းပင်ကျေးရွာတွင် ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ ဤပုံသည် မရမ်းပင်ကျေးရွာသို့ ပြန်လည်နေထိုင်ကြသော IDP များ၏အိမ်များပုံဖြစ်ပါသည်။ [ဓာတ်ပုံ - KHRG]

ဤပုံအား ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၆ ရက်နေ့တွင် ဒူးပလာယာခရိုင်၊ ကော်တရီ (ကော့ကရိတ်) မြို့နယ်၊ ကော်လားကျေးရွာကို ရိုက်ယူခဲ့သည့် ဗီဒီယိုထဲမှ ပုံကိုပြန်လည်ယူထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ကော်လားကျေးရွာသည် နေရပ်ပြန်သူများအတွက် ချမှတ်ထားသည့် ပြန်လည်နေရာချထားရေး နေရာထဲတွင် တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်ပါသည်။ ဤပုံသည် ဒုက္ခသည်များနှင့် IDP နေရပ်ပြန်သူများအတွက် အသစ်ဆောက်လုပ်ထားသော အိမ်အလုံး သုံးရာ၏ပုံ ဖြစ်ပါသည်။ [ဓာတ်ပုံ - KHRG]

အဓိကဖော်ပြချက်နှင့် ချဉ်းကပ်နည်း

UNHCR ၏အစီအစဉ်ဖြင့် မြန်မာပြည်သို့ နေရပ်ပြန်လာသူစုစုပေါင်း ၁၀၃၉ ဦးရှိပြီး ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ၇၁ ဦး၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ မေလတွင် ၉၃ ဦး၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ၅၆၅ ဦးနှင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် ၃၁၀ ဦးဖြစ်ကြပါသည်။ UNHCR အစီအစဉ်ဖြင့် နေရပ်ပြန်သူများ၏ အရေအတွက်သည် အနာဂတ်တွင်များလာမည်ဖြစ် သော်လည်း အခြားပုံစံများဖြင့် နေရပ်ပြန်သူများ၏ အရေအတွက်နှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင် အနည်းအကျဉ်းသာရှိနေသည်။ တရားဝင်ပြန်လည်နေရာချထားရေး လမ်းကြောင်းများရှိကြသော်လည်း နယ်စပ်ဒေသကူညီစောင့်ရှောက်ရေးညွှန့် ပေါင်းအဖွဲ့ (TBC) ၏ခန့်မှန်းချက်အရ ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်မှုအများစုသည် ထိုတရားဝင်လမ်းကြောင်းများ၏ အပြင်ဖက်တွင် ဖြစ်ပေါ်နေသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၇ ခုနှစ်အတွင်း မိမိအစီအစဉ်ဖြင့် (UNHCR နှင့်အစိုးရများ၏ အကူအညီမပါပဲ) နေရပ်ပြန်သူ ၁၈,၀၀၀ ကျော်ရှိသည်ဟုခန့်မှန်းရပြီး ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင်ထိုနည်းဖြင့် နေရပ်ပြန်သူ ၃၃၉၀ ဦးရှိပါသည်။

မကြာမီနှစ်များအတွင်း IDP များ၏ ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်မှုများလည်း တိုးများလာခဲ့ကြသည်။ TBC ၏ဖော်ပြချက်အရ ၂၀၁၃ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၈ ခုနှစ်အတွင်း နေရပ်စွန့်ခွာရသူ ၁၆၂,၀၀၀ ဦးခန့်သည် မိမိတို့၏မူလရွာများ (သို့မဟုတ်) မြန်မာပြည် အရှေ့တောင်ပိုင်းတစ်ဝိုက်တွင် ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်ရန်ကြိုးစားခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း လုံခြုံရေးနှင့်အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်းများအတွက် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ ဆက်လက်ရှိနေသောကြောင့် ထိုပြန်လည်အခြေချနေထိုင်မှုများ၏ ရေရှည် တည်တံ့မှုနှင့် ပြန်လည်ပေါင်းစည်းရေးအတွက် စိုးရိမ်ဖွယ်ရာအနေအထားတွင် ရှိနေဆဲဖြစ်သည်ဟု TBC မှ တင်ပြခဲ့သည်။ အမှန်စင်စစ်၊ နေရပ်စွန့်ခွာခဲ့ရသူ ၁၆၂,၀၀၀ ဦး အနက် ၁၁,၀၀၀ ဦးတို့သည် မူလအားဖြင့် ပြန်လည်အခြေချနေထိုင် သူဒုက္ခသည်များဖြစ်ကြသော်လည်း TBC မှ ၎င်းတို့ကို အထက်ဖော်ပြပါ စာရင်းထဲတွင် ထည့်တွက်ခဲ့ပါသည်။ အဘယ် ကြောင့်ဆိုသော် TBC မှ ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်သည့်ဒုက္ခသည်များသည် ပြန်လည်အခြေချရာတွင် အခက်အခဲများ ရှိခြင်းကြောင့် ယခုအချိန်တွင် IDP များ ဖြစ်နေနိုင်သည်ဟု ယုံကြည်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ပုံစံသုံးမျိုး (အကူအညီဖြင့်၊ မိမိအစီအစဉ်ဖြင့်၊ ပြည်တွင်းနေရပ်ရွှေ့ပြောင်းပုံစံဖြင့်) ဖြင့်နေရပ်ပြန်သူများ၏ ကြုံတွေ့ရ သောအခြေအနေများကို မီးမောင်းထိုးပြနိုင်ရန်အတွက် KHRG မှမြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းဒေသများတွင် IDP များနှင့် ဒုက္ခသည်စခန်းများမှပြန်လာသူများကို လူတွေ့မေးမြန်းခဲ့ပါသည်။ KHRG မှ နေရပ်ပြန်သူစုစုပေါင်း ၄၀ ဦး (အမျိုးသား ၂၁ ဦး၊ အမျိုးသမီး ၁၉ ဦး) နှင့် ဒေသခံခေါင်းဆောင် ၄ ဦး (အမျိုးသား ၂ ဦး၊ အမျိုးသမီး ၂ ဦး) တို့အား လူတွေ့မေးမြန်းခဲ့ပါသည်။

လူတွေ့မေးမြန်းမှုများကို KHRG ၏ လှုပ်ရှားရာနယ်မြေများဖြစ်သည့် ခရိုင် ၇ ခုအတွင်းရှိ ကျေးရွာ ၂၀ တွင် ပြုလုပ်ခဲ့ ပါသည်။

ထို့နောက် UNHCR ၏မိမိဆန္ဒအလျောက်နေရပ်ပြန်ခြင်းလက်စွဲစာအုပ် (၁၉၉၆)ခုနှစ်နှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးနှင့် ပြန်လည်ပေါင်းစည်းရေးနှင့်ဆိုင်သောလက်စွဲစာအုပ်(၂၀၀၄)ခုနှစ် များကိုအသုံးပြုပြီး နေရပ်ပြန်သူများ၏ အခြေအနေများ ကို ဆန်းစစ်သုံးသပ်ထားပါသည်။ ထို့နည်းတူ ပြန်လည်ပေါင်းစည်းရေးအကူအညီများနှင့် နေရပ်ပြန်သူများ၏ “အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်းနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာများကိုကာကွယ်နိုင်ရန်အတွက် သင့်လျော်သော လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံ ရေးနှင့် တရားရေးအခြေအနေများရရှိရန်” အကူအညီတို့အား ပြန်လည်ချထားရေးလုပ်ငန်းမှ အောင်မြင်စွာပြန်လည် ပေါင်းစည်းနိုင်စွမ်းရှိမရှိကိုလည်း သုံးသပ်ထားပါသည်။

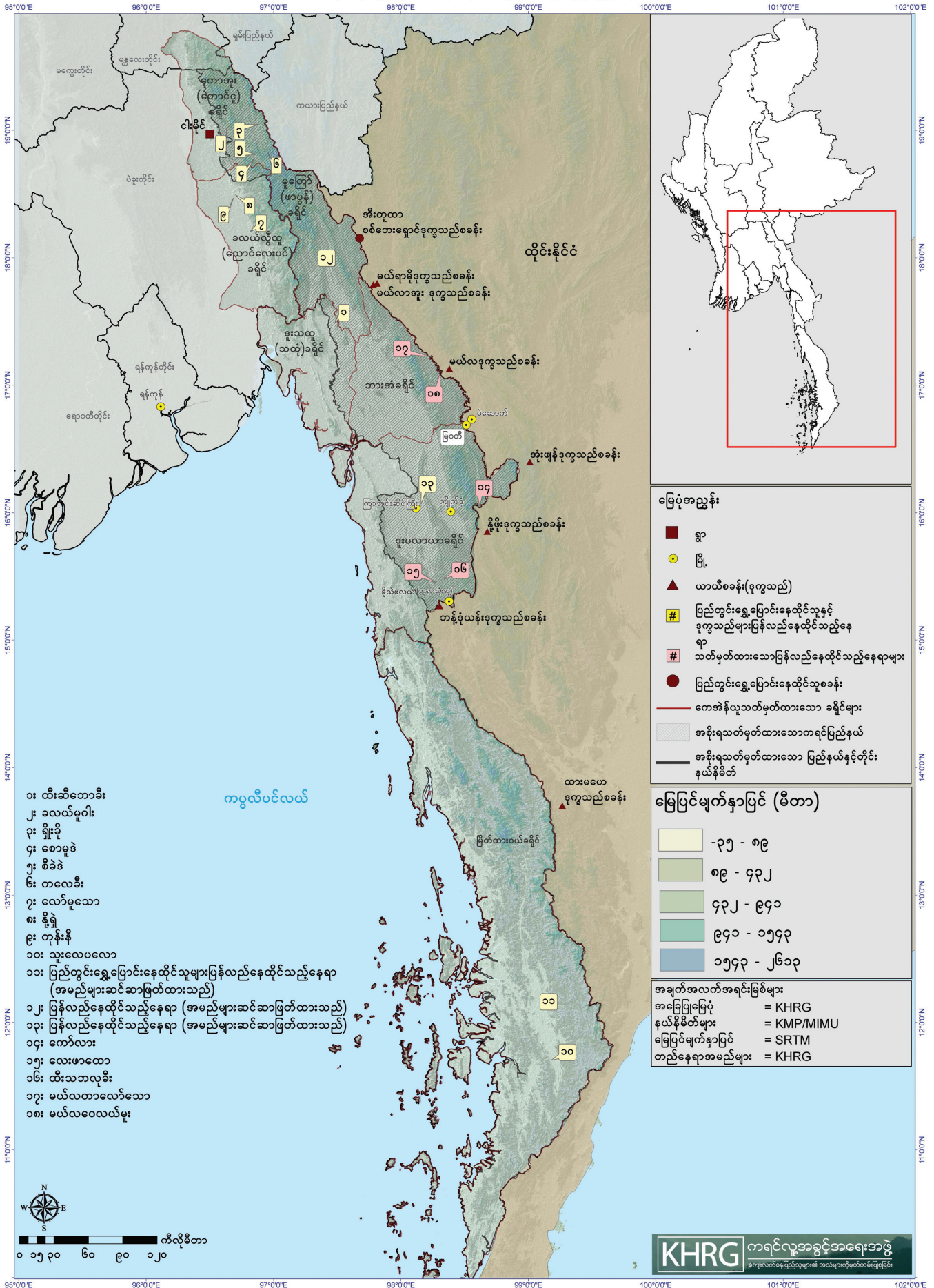
KHRG မှ လူတွေ့မေးမြန်းခဲ့သော သူအများစုမှာမူ UNHCR ၏ အစီအစဉ်ဖြင့် နေရပ်ပြန်သူများဖြစ်ကြပြီး လက်တွေ့ တွင်မူနေရပ်ပြန်အများစုမှာ မိမိအစီအစဉ်ဖြင့် နေရပ်ပြန်သူများဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် KHRG မှ ရရှိထားသော လူတွေ့မေးမြန်းမှုရလဒ်သည် မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းတွင် ဖြစ်ပွားနေသော နေရပ်ပြန်မှုပုံစံနှင့် ကွဲပြားနေပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ၎င်းတို့ပြန်လည်နေရာချထားရေးနေရာများသည် လွယ်ကူစွာဝင်ရောက်သွားလာနိုင်ခြင်း၊ သတင်းအချက်အလက်များစုဆောင်းရယူရန် ပိုမိုလွယ်ကူခြင်းနှင့် သတင်းအချက်အလက်များရရှိရန် လူဦးရေအများ အပြားရှိခြင်း စသည်တို့ကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ မိမိအစီအစဉ်ဖြင့်ပြန်သွားကြသောဒုက္ခသည်နှင့် IDP များကိုတွေ့ရှိရန်အ ကန့်အသတ်ရှိသောကြောင့် ၎င်းတို့၏ နေရပ်ပြန်မှုနှင့်ပတ်သက်သော အတွေ့အကြုံများကို သုတေသနပြုရန် ခက်ခဲပါ

သည်။ ထို့ကြောင့် နောင်တွင်၎င်းတို့၏အသံများနှင့် အတွေ့အကြုံများကိုကိုယ်စားပြုနိုင်ရန်တင်ပြရာတွင် ၎င်းတို့၏ ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်သည့် နေရာများသို့ ရောက်ရှိနိုင်မှသာလျှင် ပြည့်စုံသော သုတေသနများကို ပြုလုပ်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ဤပုံအား ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၃ ရက်နေ့တွင် မူကြော် (ဖာပွန်)ခရိုင်၊ ဘူးသိုမြို့နယ်၊ အိတုထ (အီးတူထာ) IDP စခန်းတွင် ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ အိတုထ (အီးတူထာ)စခန်းကော်မတီများ၊ IDP များ၊ သတင်းထောက်နှင့် လူထုအခြေပြုအဖွဲ့ဝင်အချို့ (KORD, KWO and KSNG)တို့သည် ခလယ်လွီတူ (ညောင်လေးပင်) ခရိုင်နှင့် တောအူး (တောင်ငူ)ခရိုင်သို့ IDP များ မည်ကဲ့သို့ပြန်သွားမည်နှင့်ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးရန်အတွက် စခန်းဟောခန်းတွင် အစည်းအဝေးကျင်းပခဲ့ပါသည်။ အစည်းအဝေးကျင်းပခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် နေရပ်ပြန်သွားမည့် IDP များအတွက် အထောက်အပံ့၊ အစားအစာနှင့် ကျန်းမာရေးကုသခံယူခြင်းနှင့် သက်ကြီးရွယ်အိုများ၊ ကလေးသူငယ်များနှင့်အမျိုးသမီးများ မည်ကဲ့သို့ပြန်သွားမည် စသည်ကိစ္စများအတွက် တူညီသောသဘောတူညီမှုရရှိရန် ဖြစ်ပါသည်။ [ဓာတ်ပုံ - KHRG]

မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိပြည်တွင်းနေရပ်ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများပြန်လည်နေထိုင်ရာဒေသနှင့်ဒုက္ခသည်များပြန်လည်နေရာချထားရေးနေရာများ (ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုမှရရှိခြင်း)

အဓိကရှာဖွေတွေ့ရှိချက်များ

ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်မှု အတွေ့အကြုံများနှင့် ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်ရေးအစီအစဉ်

- ထိုင်းနိုင်ငံတွင်လွန်ခဲ့သောနှစ်အနည်းငယ်များအတွင်း ဒုက္ခသည်များကာကွယ်ရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ၎င်းတို့၏မူဝါဒများ ကောင်းမွန်လာခြင်းအချို့ရှိနေသော်လည်း ဥပဒေများသည်အလွန်တင်းကြပ်လျက်ရှိနေပြီး မြန်မာပြည်သို့ ပြန်လည်အခြေချရာတွင်လည်း နေရပ်ပြန်သူများ၏ကြိုတွေ့ရသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအခက်အခဲများကို တရားဝင်နည်းလမ်းဖြင့်ရှာဖွေဖြေရှင်းရန် ဖြစ်နိုင်ချေအနည်းငယ်မျှသာရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဒုက္ခသည်များပြန်လည်အခြေချရန်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အဓိကအားဖြင့် “တွန်းအား” များဖြစ်သော လွတ်လပ်စွာသွားလာခွင့်မရှိခြင်းနှင့် ထိုင်း-မြန်မာနယ်စပ်တွင်အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း အခွင့်အလမ်းများနည်းလာခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ ၎င်းတို့၏ အခြေအနေ ကောင်းမွန်လာမည်ဟူသောမျှော်လင့်ချက်များ၊ အိမ်ပြန်ရန်ဆန္ဒများနှင့် မိမိတို့၏မြေယာပေါ်တွင် အလုပ်လုပ်နိုင်ခြေများကဲ့သို့သော “ဆွဲအား” များကိုတင်ပြထားသော်လည်း ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် ၎င်းတို့ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည့် တင်းကျပ်မှုများနှင့် ပြန်လည်အခြေချသည့်အချိန်တွင် အမှန်တကယ်ရင်ဆိုင်တွေ့ ကြုံရသည့်အခြေအနေများကိုထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဒူးပလာယာခရိုင်၊ နို့တကော (ကြာအင်းဆိပ်ကြီး) မြို့နယ်၊ ကြာအင်း ကျေးရွာအုပ်စု၊ ခ--- ကျေးရွာသို့ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ပြန်လည်နေထိုင်ခြင်းမပြုမီ နို့ဖိုးဒုက္ခသည်စခန်းတွင် ၁၃ နှစ် နေထိုင်ခဲ့သည့် နော်ဘ--- က ဤသို့ မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။ “ဒုက္ခသည်စခန်းထဲမှာ ကျွန်မတို့ရတဲ့ အထောက်အပံ့တွေက နည်းသထက် နည်းလာတယ်။ [...] ရိက္ခာတွေကိုလည်း လျော့လိုက်ကြတယ်။ ပြီးတော့ အိမ်ဆောက်ပစ္စည်းတွေလို တခြားအထောက်အပံ့တွေကိုလည်း လျော့လိုက်ကြတယ်။”

ဘန့်ဒုံယန်း စခန်းတွင် ၁၅ နှစ်ခန့် နေထိုင်ခဲ့သော နော်ဂ--- က အခြေအနေကို ဤသို့ အကျဉ်းချုပ်တင်ပြခဲ့သည်။ “စခန်းထဲမှာနေတုန်းက ဘဝကအရမ်းကျဉ်းကျပ်ခဲ့တယ်။ စခန်းရဲ့ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းတွေကို လိုက်နာခဲ့ရတဲ့ အတွက် ကျွန်မတို့အနေနဲ့ ဝင်ငွေရနိုင်မယ့်လမ်းကြောင်းမရှိခဲ့ဘူး။ [...] ကျွန်မတို့ စခန်းအပြင်ထွက်ခွင့်မရခဲ့ဘူး။ ကျွန်မတို့ အကျယ်ချုပ်ကျနေသလိုခံစားရတယ်။” နော်ဂ---၊ သူးလေပလော၊ ဘိတ်-ထားဝယ်ခရိုင်

- UNHCR မှ နေရပ်ပြန်လည်ချထားရေးလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများအား ကောင်းမွန်လာအောင်ကြိုးစား လုပ်ဆောင်ကြသော်လည်း မြန်မာပြည်ဘက်ခြမ်းသို့ပြန်သွားသည့်ခရီးစဉ်စဉ်များသည် ပြဿနာများ ဆက်လက်ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းသည် နေရပ်ပြန်သူများ၏ဂုဏ်သိက္ခာကို ထိပါးခြင်း၊ ၎င်းတို့အားလုံခြုံမှုမရှိစေခြင်းနှင့် ကျန်းမာရေးနှင့် ညီညွတ်မှုမရှိသည့်ခရီးအခြေအနေများဖြစ်သော စနစ်တကျစီစဉ်မှုမရှိခြင်း၊ သန့်ရှင်းမှုမရှိသည့်သယ်ယူပို့ဆောင်ခြင်း၊ အစာရေစာလုံလောက်မှုမရှိခြင်းနှင့် နေရပ်ပြန်သူများနှင့် ဆက်သွယ်ရာတွင်အားနည်းခြင်းစသည့် အခြေအနေများဖြင့်ကြုံတွေ့ရစေပြီး နေရပ်ပြန်သူများအနေနှင့် မှားယွင်းစွာဆက်ဆံခံရသည်ဟု ခံစားရစေပါသည်။

ဤပုံများအား ၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ မေလ ၈ ရက်နေ့တွင် နို့ဖိုးယာယီဒုက္ခသည်စခန်းတွင်ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ ထိုင်း-မြန်မာအစိုးရနှင့် UNHCR တို့မှဦးစီးဆောင်ရွက်ပြီး ဒုတိယအကြိမ်အဖြစ် ပြန်လည်နေရာချထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤအကြိမ်တွင် စုစုပေါင်း ဒုက္ခသည် ၉၃ ဦးပြန်လာခဲ့ကြပါသည်။ [ဓာတ်ပုံများ - KHRG]

- မိမိအစီအစဉ်ဖြင့် နေရပ်ပြန်သည့်သူများအတွက်မူ ထိုင်းနယ်စပ်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံနက်ဖက်စလုံးတွင် ခရီးသွားရန် အခက်အခဲများရှိသည်။ နေရပ်ပြန်သူများအတွက်ခရီး စီစဉ်ခြင်းမှာ အထူးသဖြင့် ခရီးရှည်ပြန်ရမည့်သူများအတွက် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများနှင့် ကိုယ်တိုင်အချိတ်အဆက်များအား ဆက်သွယ်ရန်လိုအပ်သောကြောင့် များသော အားဖြင့် ရှုပ်ထွေးလေ့ရှိသည်။

မြန်မာပြည်တောင်ပိုင်းအစွန်းရှိ တနင်္သာရီမြို့နယ်သို့ပြန်သည့် နော်ဂ--- အတွက် ထိုခရီးလမ်းသည် ရှည်လျားပြီး ကုန်ကျစရိတ်လည်း မြင့်မားသည်။ “ကျွန်မ ဒီကိုပြန်ရောက်ဖို့အတွက် ဘတ်ငွေထောင်ပေါင်းများစွာ ကုန်ကျခံရ တယ်။ ကားသမားတစ်ယောက်ကို ကျွန်မ ဘတ်တစ်ထောင်ပေးရပြီး နောက်တစ်ယောက်ကို ဘတ်သုံးထောင်ပေး ရတယ်။ [...] နှစ်ပတ်လောက်ကြာတယ်။ ကျွန်မတို့ဒီ [သူးလေပလော] ကို ရောက်ဖို့အတွက် ဆိုင်ကယ်ထပ်ပါးရသေး တယ်။ ဆိုင်ကယ်တက္ကစီဆရာက ကျွန်မတို့ကို ၇၀၀၀၀ ကျပ်တောင်းပေးမယ့် ကျွန်မမှာ ပေးစရာပိုက်ဆံ အဲ့လောက်မရှိလို့ ဆိုင်ကယ်သမားကို ဈေးလျှော့ပေးဖို့တောင်းပန်ခဲ့ရတယ်။”

- IDP များသည် များသောအားဖြင့် မိမိအစီအစဉ်နှင့်သာ နေရပ်ပြန်လာသူများဖြစ်ကြသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နိုင်ငံတကာ အကာအကွယ်ပေးသောအဖွဲ့အစည်းများ၏ စံနှုန်းများအရ ၎င်းတို့အနေနှင့် IDP ဖြစ်နေခြင်းက အကူ အညီဖြင့် နေရပ်ပြန်ခြင်းအစီအစဉ်များမှ အထောက်အပံ့များကို လက်ခံရရှိရန် အခွင့်အလမ်းမရှိပေ။ IDP များအနေ ဖြင့် နေရပ်ပြန်ကြသည်မှာ မိမိ၏အစီအစဉ်ဖြင့်သာ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သော်လည်း KHRG ၏ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု တစ်ချို့တွင် ၎င်းတို့အနေဖြင့် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများနှင့် ဒေသခံအာဏာပိုင်များမှ နေရပ်ပြန်ရန်အတွက် အားပေးသကဲ့သို့ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။

ဤပုံတို့အား ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၅ ရက်နေ့တွင် မူကြော်(ဗဟု)ခရိုင်၊ ဘူးသိုမြို့နယ်၊ အီးတူထာ IDP စခန်းနှင့် IDP စခန်း၏ အပြင်ဖက်ရှိ လမ်းကြားတစ်ခုတွင် ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ ဤပုံသည် ခလယ်လွီထူ (ညောင်လေးပင်)ခရိုင်၊ မူး (မုန်း)မြို့နယ်ရှိ မရမ်းပင် ပြန်လည်နေရာချထားရေး နေရာသို့ မိမိအစီအစဉ်ဖြင့်ပြန်သွားခဲ့ကြသော IDP မိသားစုများ၏ပုံဖြစ်ပါသည်။ [ဓာတ်ပုံများ - KHRG]

- နေရပ်ပြန်သူများအား အဓိကအားဖြင့် မိမိအစီအစဉ်ဖြင့်နေရပ်ပြန်သူများနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေး အစီအစဉ်မှ တစ်ဆင့်နေရပ်ပြန်သူများဟူ၍ ခွဲခြားထားသော်လည်း ဒုက္ခသည်နှင့် IDP များအနေဖြင့် နေရပ်ပြန်ရာတွင် ပုံစံမတူ သည့် နည်းဗျူဟာများကို ပေါင်းစပ်အသုံးပြုလေ့ရှိသည်။ ထိုနည်းဗျူဟာများသည် IDP များမှ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ဖန်တီးရွေးချယ်သော ကာကွယ်မှုနည်းလမ်းများကို မီးမောင်းထိုးပြနေသည့်အပြင် လက်ရှိပြန်လည်နေရာချထားရေး အစီအစဉ်များ၏ အားနည်းချက်များနှင့် နေရပ်ပြန်သူများအတွက် လိုအပ်ချက်များအား ပြည့်စုံစွာမဖြည့်ဆည်းပေး နိုင်ခြင်းများကိုလည်း မီးမောင်းထိုးပြလျက်ရှိသည်။

“ကျွန်မတို့နဲ့အတူ ပြန်လာတဲ့သူတွေက ခုထိဘာအလုပ်မှ မယ်မယ်ရရ မရှိသေးဘူး။ သူတို့က စခန်းနဲ့ဒီကိုပဲ သွားသွားလာလာ လုပ်နေကြတယ်။ တချို့တွေက အိမ်ယာရဖို့အတွက် ဒီမှာပြန်လာနေကြပေမယ့် [ရိက္ခာရ ဖို့အတွက်] စခန်းထဲမှာလည်း နာမည်စာရင်းသွင်းထားတုန်းပဲ။”

ဒေါ်စ---၊ ထီးသဘလုခီး၊ ဒူးပလာယာခရိုင်

အထောက်အပံ့နှင့် ပြန်လည်ပေါင်းစည်းရေး စီစဉ်အကဲဖြတ်မှုများ လုပ်ဆောင်ခြင်း

- ထိုကဲ့သို့လုံလောက်သောအထောက်အပံ့မရှိခြင်း၊ ကာကွယ်ရေးနှင့်ထောက်ပံ့ရေးပြုလုပ်သောအဖွဲ့အစည်းများမှ ပြန်လည်စီစဉ်မှုများမရှိခြင်းတို့ကြောင့် UNHCR သုံးပွင့်ဆိုင်သဘောတူညီမှုအထောက်အပံ့များဖြင့် နေရပ်ပြန်သူများသည်လည်း မိမိအစီအစဉ်ဖြင့်နေရပ်ပြန်သူများထက် ကောင်းမွန်သောအခြေအနေများတွင်ရှိနေပေ။ ပြန်လည်နေရာချထားရေးနေရာတွင် စီစဉ်သူများအနေဖြင့် အခြေခံဝန်ဆောင်မှုများကိုရရှိရန် သေချာစွာလုပ်ဆောင်သင့်သော်လည်း နေရပ်ပြန်သူများမှ သန့်ရှင်းသောရေ၊ ကျန်းမာရေးနှင့်ပညာရေးရရှိရန် အခွင့်အလမ်းများအကန့်အသတ်ရှိကြောင်းတွေ့ရှိကြသည်။ အချို့သောနေရပ်ပြန်သူများသည် အခြေခံကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုအတွက် ထိုင်းနိုင်ငံရှိယာယီစခန်းများသို့ပြန်သွားရပြီး ပြန်လည်နေရာချထားရေးနေရာများ၌ အခမဲ့ဖြစ်သင့်သည့် ကျောင်းများတွင်ကျောင်းစရိတ်များပေးနေရသည်။
- မြန်မာအစိုးရ၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သော UNHCR နှင့် ဒေသခံအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ကြသော ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU)၊ ကရင်အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်း (KWO)၊ ဌာနေမဲ့ပြည်တွင်း ကရင်ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာကော်မတီ(CIDKP)၊ ကရင်ကယ်ဆယ်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးရုံး (KORD)၊ နှင့် ကရင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးလှုပ်ရှားမှုကွန်ယက် (KESAN) တို့မှပေးနေသောဝန်ဆောင်မှုများသည် ရေတိုအတွက်သာဖြစ်ပြီး ကနဦးပြန်လည်အခြေချမှုကုန်ကျစရိတ်များကိုသာ ပေးနိုင်သည်။ နေရပ်ပြန်သူများအား ၆ လစာထောက်ပံ့မှုရရှိမည်ဟု ကတိပေးထားသည်များရှိသော်လည်း လက်တွေ့တွင် ရရှိသောအထောက်အပံ့များသည် အများဆုံးတစ်လ သို့မဟုတ် နှစ်လမျှသာ လုံလောက်သည်။ ထိုအချိန်အတွင်း မြေယာဝယ်ယူနိုင်ခွင့်နှင့် အခြားသောအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကိုလည်း ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ခြင်းများလည်းမရှိပါ။ မြေယာရရှိခဲ့သူများသည် ပိုမိုကောင်းမွန်သောအခြေအနေတွင် ရှိနေသော်လည်း ပြင်ပထောက်ပံ့မှုများအပေါ်တွင်မှီခိုနေရသေးသည်။ ဤထိရလွယ်သောအခြေအနေတွင် နေရပ်ပြန်သူများသည် ထောက်ပံ့မှုများထပ်မံမရရှိလျှင် မြေယာဆုံးရှုံးနိုင်ခြေနှင့် ထိုမြေယာများအပေါ်တွင် မှီခိုနိုင်စွမ်းမရှိသည့်အခြေအနေများ ပိုမိုများပြားလာနိုင်သည်။

“ဘယ်သူမှ သူတို့ခြေထောက်ပေါ်သူတို့မရပ်တည်နိုင်သေးဘူး ပြီးတော့ သေချာတဲ့အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းလည်း မရှိကြသေးဘူးလို့ ကျွန်တော်မြင်တယ်။ သူတို့က ဒီကိုမပြန်လာခင် အဖွဲ့အစည်းတွေကရတဲ့ အကူအညီနည်းနည်းနဲ့ ပြန်လာကြတာ။ သူတို့တွေ ကိုယ်ပိုင်အလုပ် မရှိသေးဘူး။ ရထားတဲ့အထောက်အပံ့က သူတို့အတွက် မလုံလောက်ဘူး။ [...] (KNU/KNLA-PC) ခေါင်းဆောင်တွေက ဆန်တအိတ် ဒါမှမဟုတ် ဒီထက်နည်းတဲ့ပမာဏတွေနဲ့ သူတို့တတ်နိုင်သလောက် အထောက်အပံ့ပေးဖို့ အကောင်းဆုံးကြိုးစားကြတယ်။”
ဘားအံခရိုင်၊ မယ်လဝေလယ်မူး မှ KNU/KNLA-PC စစ်ဗိုလ်တစ်ဦး

ဤပုံတို့အား ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် ဒူးပလာယာခရိုင်၊ နို့တကော (ကြာအင်းဆိပ်ကြီး) မြို့နယ်၊ ထီးညဖောကျေးရွာတွင် ရိုက်ယူထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤပုံသည် နေရပ်ပြန်သူများအား နို့ဖိုးယာယီဒုက္ခသည်စခန်းရှိ စိုက်ပျိုးရေးဌာနမှထောက်ပံ့ပေးသည့် လယ်ယာသုံးပစ္စည်းများ၊ မျိုးစေ့များနှင့် ခြင်သတ်ဆေးများ၏ပုံဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့သည် မြန်မာပြည်သို့ပြန်လည်အခြေချရာ၌ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြန်လည်တည်ထောင်မှုတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေရန် စိုက်ပျိုးရေးသင်တန်းတို့ကိုတက်ရောက်ခဲ့ပြီးသူများလည်း ဖြစ်ပါသည်။ KHRG မှ မေးခွန်းဖြေကြားသူအများစုဖြစ်သည့် နေရပ်ပြန်သူများသည် ဤသင်တန်းကိုတက်ခဲ့ကြပါသည်။ [ဓာတ်ပုံများ - KHRG]

- IDP များက KNU နှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သည့် (CIDKPI KWO နှင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းအချို့) ထံမှ ထောက်ပံ့ပစ္စည်းအနည်းငယ် ရရှိခဲ့ကြောင်းဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ UNHCR ၏အကူအညီဖြင့် နေရပ်ပြန်ခဲ့သည့် ဒုက္ခသည်များကဲ့သို့ပင် IDP နေရပ်ပြန်သူများသည်လည်း နေရပ်သို့ပြန်ရောက်သည့်အခါတွင် ၎င်းတို့အားထောက်ပံ့ခဲ့သည့်အဖွဲ့အစည်းများထံမှ အထောက်အပံ့နှင့် နောက်ဆက်တွဲအကူအညီများ ဆက်လက်မရတော့မည်ကို စိုးရိမ်လျက်ရှိသည်။

“ကျွန်မတို့ပြန်လာတာ သုံးနှစ်ရှိပြီ။ ဒါပေမယ့် သူတို့တွေဒီကိုလာတာကို တစ်ခါမှမတွေ့ဖူးသေးဘူး။ ကျွန်မပြောချင်တာကတော့ သူတို့တွေက အပြောနဲ့အလုပ် မကိုက်ညီဘူး။ [...] ကျွန်မတို့ကတော့ မျှော်လင့်ခဲ့ကြသေးတယ်။ နောက်ပိုင်းကျတော့ ကျွန်မတို့အတွက် ဘာမှလာလုပ်ပေးတာမရှိလို့ ဒါကအပြောသက်သက်ပဲ ဖြစ်မှာပါဆိုပြီး လက်ခံလိုက်ရတယ်။”

နော်ဇ---၊ ကလေးခီး၊ တောအူး (တောင်ငူ) ခရိုင်

နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်နှင့် လူထုလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ခွင့်များ

- နိုင်ငံသားစိစစ်ရေးကတ်ပြားရရှိနိုင်ခွင့်သည် အဘက်ဘက်တွင်ပြည့်စုံလုံလောက်မှုမရှိသေးပါ။ UNHCR အစီအစဉ်ဖြင့်ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်သူများအပါအဝင် နေရပ်ပြန်သူများအပြားမှာ တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းများရယူရာတွင် များစွာသောလိုအပ်ချက်များနှင့်အုပ်ချုပ်ရေးလိုအပ်ချက်များကြောင့် အခက်အခဲများစွာနှင့် ရင်ဆိုင်ကြရသည်။ အချို့ကိစ္စရပ်များတွင် မေးခွန်းဖြေကြားသူများက ၎င်းတို့အနေဖြင့် နိုင်ငံသားအထောက်အထားများအား (မှတ်ပုံတင်နှင့် အိမ်ထောင်စုစာရင်းများ) ငွေပေးမှသာ လက်ခံရရှိခဲ့ကြသည် (ထိုအထောက်အထားများသည် အခမဲ့ဖြစ်သင့်သည်။)။ နေရပ်ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများသည် များသောအားဖြင့် မှတ်ပုံတင်လျှောက်ရန်အတွက် လိုအပ်သော အထောက်အထားများ မရှိပေ (ရယူနိုင်ခြင်း မရှိပေ)။
- ယေဘုယျအားဖြင့် နေရပ်ပြန်သူများသည် တရားမျှတမှုရရှိရန်၊ မဲပေးနိုင်ခွင့်အပါအဝင် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးနားလည်ရန်အတွက်ကူညီထောက်ပံ့မှုပေးရာတွင် လိုအပ်ချက်များစွာ ရှိနေသေးသည်။ အများစုမှာ အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးအပေါ်တွင်ယုံကြည်မှုနည်းပြီး နိုင်ငံသားအဖြစ်ထည့်သွင်းခံရမှုမရှိ သံသယရှိကြသည်။

ကုန်းနီကျေးရွာသို့ပြန်လည်နေထိုင်သော IDP တစ်ဦးက ၎င်းတို့၏မိခင်ရွေးချယ်ခွင့်များသည် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများအား ဆက်လက်ဖယ်ကျဉ်ထားသော နိုင်ငံရေးအခြေအနေများနှင့် ၎င်းတို့၏စိုးရိမ်ပူပန်သော ကိစ္စရပ်များကြောင့် အကန့်အသတ်များရှိနေကြောင်း တင်ပြခဲ့သည်။ “ကျွန်တော်တို့တွေ ဘယ်သူ့ကိုမဲပေးရမလဲ။ တပ်မတော်နဲ့ မြန်မာအစိုးရရဲ့ မကောင်းတဲ့လုပ်ရပ်တွေကို ကျွန်တော်တို့တွေခံစားခဲ့ရပြီးပြီ။” ထို့နောက်တွင် သူကအသေအချာပြောခဲ့သည်မှာ “ကျွန်တော်တို့ကတော့ တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်တွေကိုပဲ မဲပေးမယ်။”

စောမ---၊ ကုန်းနီကျေးရွာ၊ ခလယ်လွီထူ (ညောင်လေးပင်) ခရိုင်

မယ်ရာမိစခန်းမှ ခလယ်မူဂါးကျေးရွာသို့ ပြန်လည်နေထိုင်သော နော်ဇ--- ကလည်း ထိုအချက်ကို ထပ်မံပြောခဲ့သည်။ “ကျွန်မတို့ မဲပေးမယ်ဆိုရင်တောင်မှ သူတို့က ကျွန်မတို့ကို ခွင့်ပေးမှာလား။ သူတို့ကကျွန်မတို့ကို မဲပေးဖို့ ခေါ်ပို့မလား၊ ပြောပြပါမလားတောင် မသေချာဘူး။”

- အချို့သောဒေသများတွင် ဒေသခံများမှနေရပ်ပြန်သူများကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများရှိပြီး နောင်အနာဂတ်တွင်ဖယ်ကျဉ်ခံရမှုများပိုမိုဖြစ်လာစေနိုင်သည်။

ဘေးကင်းလုံခြုံမှုနှင့်လုံခြုံရေး

- ဘေးကင်းလုံခြုံမှုနှင့်လုံခြုံရေးအာမခံချက်သည် ပြန်လည်နေရာချထားရေးလုပ်ငန်းများတွင် အဓိကကျသောအရာ ဖြစ်သောကြောင့် အချို့သောနေရာများတွင် ထိုလုပ်ငန်းများအား လုပ်ကိုင်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ KHRG မှ ပြုလုပ် သောလူတွေ့မေးမြန်းခန်းတွင် ယင်းပြဿနာများကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြထားပါသည်။ KHRG ၏တွေ့ရှိချက်အရ ဘေးကင်းလုံခြုံသည်ဟု ယူဆရသောကရင်ဒေသများတွင် စနစ်ကျသောမိုင်းရှင်းလင်းရေးလုပ်ငန်းများမရှိသေး သောကြောင့် လုံခြုံရေးနှင့်ဘေးကင်းလုံခြုံရေးပြဿနာများ ရှိနေသေးသည်။ ပြန်လည်အခြေချမှုများသောဒေသများ တွင် နေရပ်ပြန်သူများကို မြေမြှုပ်မိုင်းအသိပေးသင်တန်းပေးထားခြင်းများရှိသော်လည်း အချို့ဒေသများတွင်မ ပေါက်ကွဲသေးသောလက်နက်ခဲယမ်းများရှိနေသေးပြီး ၎င်းတို့၏လုံခြုံမှုကို အန္တရာယ်ပေးနေသောကြောင့် သွားလာ လှုပ်ရှားမှုနှင့် စားဝတ်နေရေးအတွက်အခက်အခဲများဖြစ်စေပါသည်။

၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် မယ်လဝေလယ်မှူးသို့ ပြန်လည်နေထိုင်ခဲ့သော နော်အန--- က သူမ၏ကျေးရွာ အနီးတစ်ဝိုက်တွင် မပေါက်ကွဲသေးသည့်လက်နက်ခဲယမ်းများရှိကြောင်း ရှင်းပြခဲ့သည်။ သူမအနေဖြင့် လယ်ကွင်း တွင်အလုပ်လုပ်စဉ် ပေါက်ကွဲမှုအား ကိုယ်တိုင်မြင်တွေ့ခဲ့ရသည်။ “ကျွန်မတို့တွေ တောင်ယာကိုရှင်းတော့တွေ ခဲ့တာ။ ကျွန်မတို့ တောင်ယာကိုမီးရှို့ နေတုန်းတောင် ပေါက်ကွဲသေးတယ်။ [...] လူတွေလာထောင်ထားတာတွေ မဟုတ်ဘူး။ ဒါပေမယ့် အရင်တိုက်ပွဲဖြစ်တုန်းက ကျန်ခဲ့တာ။ ကျွန်မတို့ ယာကို မီးရှို့ တဲ့အခါ အဲ့ဒါက မီးလောင်ပြီး ထပေါက်တာပေါ့။”

- တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တပ်မတော်စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ ဆက်လက်ရှိနေသေးသော ကြောင့် နေရပ်ပြန်သူများမှာစိုးရိမ်မှုများနှင့်ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ်မယုံကြည်မှုများဖြစ်ပေါ်စေသည်။

“တပ်မတော်ကလာပြီဆိုတာနဲ့ ကျွန်မကတော့ အိတ်တွေ၊ UNHCR ကတ်နဲ့ မှတ်ပုံတင်၊ အိမ်ထောင်စုစာရင်းလို တခြားအထောက်အထားတွေနဲ့ ဓါတ်မီးတစ်ခါတည်းပြင်ထားတယ်။ ဒုက္ခသည်စခန်းထဲမှာနေတုန်းက အမြင်ဖွင့် သင်တန်းရထားဖူးတော့ ဒါကအကျင့်တစ်ခုလိုဖြစ်နေတယ်။ [...] တစ်ခါတစ်လေတော့လည်း ကျွန်မစဉ်းစားမိ တယ်။ တကယ်လို့ ကျွန်မတို့တွေထပ်ပြီး ပြောင်းရွှေ့ရမယ်ဆိုရင် သူတို့တွေ ကျွန်မတို့ကို ဒုက္ခသည်အဖြစ် လက်ခံ ပါ့မလား။ တကယ်လို့သူတို့တွေ ကျွန်မတို့ကို ဒုက္ခသည်အနေနဲ့ လက်ခံဘူးဆိုရင် ကျွန်မတို့တွေ အဲ့ဒီ UNHCR ရဲ့ မှတ်ပုံတင်ကတ်ကိုပြပြီး စိတ်ပြောင်းလာမလားကြည့်မယ်။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ မြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေက မတည်ငြိမ်ဘူးဆိုတာ သိတယ်မဟုတ်လား။ ကျွန်မတို့ရဲ့ အနာဂတ်အတွက် ကတိမပေးနိုင်ဘူး။”

နော်ဂ---၊ သူးလေပလော၊ ဘိတ်-ထားဝယ်ခရိုင်

ဤပုံကို ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၉ရက်နေ့တွင် ဘားအံခရိုင်၊ တာကရယ် (ပိုင်ကျုံ)မြို့နယ်၊ မယ်လဝေလယ်မူးတွင် ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ ဒေသခံရွာသားတစ်ဦးမှ မပေါက်ကွဲသေးသော လက်နက်ကြီးကျည်ဆံ တစ်လုံးအား သစ်တောတိုပေါ်သို့ချထားသောပုံဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့သည် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအတွက် စိုက်ပျိုးရေးမြေယာများကို ဖွဲ့စည်းနေကြ ရသောကြောင့် အချို့သောနေရပ်ပြန်သူများအတွက် မည်သည့်အခြား ရွေးချယ်စရာမျှမရှိပဲ ၎င်းတို့၏အသက်ကိုစွန့်၍ UXO ကိုဖယ်ရှားကြ ပါသည်။ [ဓာတ်ပုံ - KHRG]

ဤပုံကို ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၇ ရက်နေ့တွင် မြိတ်-ထားဝယ်ခရိုင်၊ ထားဝယ်မြို့နယ်ရှိ ထီးထကျေးရွာတွင် ရိုက်ယူခဲ့ပါသည်။ တပ်မတော်မှ နေရပ်ပြန်သူများနေထိုင်သည့် နီးစပ်ဒေသအတွင်းတပ်ချနေခြင်းသည် ၎င်းတို့အတွက် အဓိကလုံခြုံရေးစိုးရိမ်ပူပန်မှုကို ဖြစ်စေသည့်သာမက အခြားနေရပ်ပြန်ဒုက္ခသည်များအတွက်ပါ အဓိက အတားအဆီးအဖြစ် တည်ရှိနေစေပါသည်။ [ဓာတ်ပုံ - KHRG]

နိဂုံးချုပ်

- နေရပ်ပြန်သူများကို လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်ခွင့်ပေးခြင်း၊ လုံခြုံရေးနှင့်ဂုဏ်သိက္ခာရှိစေခြင်း၊ ရေရှည်တည်တံ့သော ပြန်လည်ပေါင်းစည်းရေးအား မြှင့်တင်ပေးခြင်း စသည်တို့ကို ယခုပြန်လည်နေရာချထားရေးလုပ်ငန်းမှ ပြီးပြည့်စုံအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်းမရှိသေးပါ။ ပြန်လည်နေရာချထားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖော်ထုတ်ပြီး ပြင်ဆင်နိုင်မှသာလျှင်နောင်နေရပ်ပြန်သူများအတွက် လုံလောက်သော အထောက်အပံ့များရရှိရန်အပြင် ပြန်လည်ပေါင်းစည်းရေးနှင့်ပတ်သက်သည့် တိကျသောအချက်အလက်များကိုပေးနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

“အဲ့ဒီမှာ ကျွန်မသိလိုက်တာက မြန်မာနိုင်ငံမှာ ကျွန်မတို့အတွက် ဘာအာမခံချက်မှမရှိဘူး။ [...] နေရပ်ပြန်မယ့် သူတွေအတွက် နေစရာပေးသင့်တယ်။ ဒုက္ခသည်တွေမပြန်လာခင်မှာ သူတို့အတွက်လိုအပ်တဲ့ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးနဲ့ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအတွက် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းတွေကို ကြိုတင်ပြီး ပြင်ဆင်ထားပေး သင့်တယ်။ နေရပ်ပြန်သူများအတွက် အကာအကွယ်တွေ လုံခြုံရေးတွေ ထားပေးသင့်တယ်။”
 နော်ဘ---၊ ခ--- ရွာ၊ ဒူးပလာယာခရိုင်

- တစ်ချိန်တည်းမှာပင် မိမိ၏အစီအစဉ်ဖြင့် နေရပ်ပြန်သူဒုက္ခသည်များနှင့် IDP များ၏ အဓိကလိုအပ်ချက်များကို သိရှိနိုင်ရန်နှင့် ဂုဏ်သိက္ခာရှိစွာဖြင့် ၎င်းတို့၏ဘဝများအား ပြန်လည်ထူထောင်ရာတွင် ကူညီမှုပေးနိုင်ရန် အတွက် မြန်မာအစိုးရနှင့် သက်ဆိုင်သည့်ပါဝင်ပတ်သက်သူများမှ ပူးပေါင်းပြီး လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ နေရပ်ပြန်သူများအတွက် လိုအပ်သည့်အကူအညီနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကို ကူညီထောက်ပံ့မှုပေးနေသည့် အဖွဲ့အစည်းများအားဖော်ထုတ်ပြီး ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းအတွက် လိုအပ်သည့်အရင်းအမြစ်များကို လုံလောက်စွာ ကူညီထောက်ပံ့ပေးရမည်။

အကြံပြုချက်များ

အောက်ပါအကြံပြုချက်များသည် KHRG ၏သုတေသနပြုချက်၊ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ချက်နှင့်ရှာဖွေတွေ့ရှိချက်များမှ အခြေခံထားပြီး ၎င်းတို့၏ကွင်းဆင်းအဖွဲ့နှင့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးအဖွဲ့ဝင်များမှပေးထားသော အကြံပြုချက်များဖြစ်ပါသည်။ မေးခွန်းဖြေကြားသူများမှပေးသော အကြံပြုချက်များကို ဤအစီရင်ခံစာ၏စာကိုယ်တွင် တိုက်ရိုက်ထည့်သွင်းထားပါသည်။ (အခန်း ၅ - နေရပ်ပြန်သူများ၏အမြင်များနှင့် အကြံပြုချက်များကိုကြည့်ပါ)

အထွေထွေအကြံပြုချက်များ

- မြန်မာအစိုးရ၊ UNHCR၊ CBO-CSO များ - အစိုးရ၏အကူအညီနှင့် UNHCR ၏ အစီအစဉ်ဖြင့် ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်သူများ၏ အခြေအနေကို စောင့်ကြည့်ရန်။ ဒေသခံ CBO-CSO များ၏ အကူအညီဖြင့် ၎င်းတို့တစ်ဦးချင်းစီ၏ လိုအပ်ချက်များကို ပုံမှန်ဆန်းစစ်ရန်နှင့် လိုအပ်သောအထောက်အပံ့များကို အပြည့်အဝဖြည့်ဆည်းပေးရန်။
- မြန်မာအစိုးရ၊ EAO များ၊ UNHCRနှင့်အလှူရှင်များ - ပြန်လည်နေရာချထားရေးနေရာများသို့ဝင်ရောက်နိုင်ရန်အတွက် ဒုက္ခသည်စခန်းများမှ မိမိအစီအစဉ်ဖြင့် ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်သူများနှင့် IDP များ၏ ပြန်လည်အခြေချသည့် နေရာများကို လေ့လာရန်။ ထို့နောက် ထိုသူများ၏ အဓိကလိုအပ်ချက်များကို ဖော်ထုတ်ဖြည့်ဆည်းပေးရန်၊ ၎င်းတို့ ပြန်လည်အခြေချနိုင်ရန်နှင့် ဘဝများပြန်လည်စတင်နိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်သော ကူညီမှုအစီအစဉ်များကို ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ရန်။
- မြန်မာအစိုးရ၊ EAO များ၊ UNHCR နှင့်အလှူရှင်များ - ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်သူများကို အကူအညီပေးနေသော အဖွဲ့အစည်းများကိုဖော်ထုတ်ပြီးနောက် ၎င်းတို့လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုလုပ်ငန်းများ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်သော ငွေကြေးအထောက်အပံ့များပေးရန်၊ ဒေသအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ခွင့်ပေးရန်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးရန်။

ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်ခြင်း

- UNHCR၊ မြန်မာအစိုးရ၊ အလှူရှင်များ၊ INGO များ - ဒုက္ခသည်များနှင့် IDP များရရှိသော စားနပ်ရိက္ခာ၊ အကူအညီများကိုလျော့ချခြင်းသည် ၎င်းတို့အား အတင်းအကြပ်ပြန်ခိုင်းခြင်းဟု ယူဆသောကြောင့် ၎င်းတို့အတွက် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု အထောက်အပံ့များ တိုးမြှင့်ပေးရန်။
- UNHCR၊ CBO-CSO များ၊ INGO များ - ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်ခြင်း မပြုလိုသောဒုက္ခသည်များအတွက် ထိုင်းအစိုးရနှင့် ဆက်လက်ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ပြီး ထိုင်းနိုင်ငံတွင်အခြေချနေထိုင်နိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းများနှင့် တရားဝင်နေထိုင်နိုင်မည့်နည်းလမ်းများ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်။
- မြန်မာအစိုးရ၊ UNHCR - UNHCR အစီအစဉ်ဖြင့် နေရပ်ပြန်သူများကို သင့်လျော်သောသယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် ခရီးသွားလာမှုအခြေအနေ ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် လုပ်ဆောင်ပေးရန်နှင့် ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်မည့်ဒေသသို့ သွားရာတွင် လုံလောက်သောရေနှင့်အစားအစာအပါအဝင် လိုအပ်သည့်အကူအညီများပေးရန်။

တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းများ

- အစိုးရ၊ UNHCR - ပြန်လည်နေရာချထားရေး လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်နေစဉ်အတောအတွင်း တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းများ ပြုလုပ်ပေးရာတွင် အချိတ်အဆက်ကောင်းမွန်စွာ ရရှိစေရန်အတွက် ပိုမိုပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ရန်နှင့် ပြန်ရောက်နေထိုင်သည့် နေရာသို့ရောက်သည့်အချိန်တွင် တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းများ အချိန်မှီ ရရှိစေရန်အတွက် အကူအညီများပေးရန်။
- အစိုးရ - တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းပြုလုပ်ရာတွင် ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်သူများ ရင်ဆိုင်ရသည့်အခက်အခဲများ (ဥပမာ - နာမည်ကွဲပြားမှု၊ အချို့သော စာရွက်စာတမ်းများကို မရယူနိုင်ခြင်း) ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပေးပြီး တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းပြုလုပ်ရာတွင် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာလိုအပ်ချက်များ လျော့ချပေးရန်။

- အစိုးရ၊ NGO များ - ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်သူများအတွက် တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းရယူနိုင်သည့် ဝန်ဆောင်မှုများပေးရန်နှင့် ကျေးလက်ဒေသများတွင် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုများပေးရာတွင် တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားပါဝင်သည့် ဝန်ဆောင်မှုများထားရှိရန်။

တရားမျှတမှုရရှိရေး

- မြန်မာနိုင်ငံ အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေးကော်မရှင် - ပြည်သူ့လူထုများက တရားရေးစနစ်တွင် ယုံကြည်မှုရှိလာစေရန် စနစ်အတွင်းရှိနေသော အဂတိလိုက်စားမှုများကို ထိရောက်စွာတိုက်ဖျက်ပေးရန်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရာတွင် တိုင်းပြည်တစ်ခုလုံးရှိ ဒေသအလိုက် ရုံးများဖွင့်ထားရန်နှင့် ပြည်သူများ ကြိုတွေ့ရသော လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအပေါ် တက်ကြွစွာတိုင်ကြားမှုပြုလုပ်ရန်အတွက် အားပေးအားမြှောက်ပြုပေးရန်။
- မြန်မာအစိုးရ - အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေးကော်မရှင်နှင့် ၎င်း၏လုပ်ငန်းစဉ်များတိုးချဲ့ရန်အတွက် လုံလောက်သော အရင်းအမြစ်များ ဖြည့်ဆည်းပေးရန်။ ထို့အပြင် အဂတိလိုက်စားမှုများအပေါ် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသူများကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်ရန် သတင်းပေးများအား ကာကွယ်ရေးဥပဒေ (Whistleblower Protection Bill) ကို ပြဌာန်းပေးရန်။
- မြန်မာအစိုးရ၊ EAO များ၊ CBO-CSO များ - ပြန်လည်နေရာချထားသည့်နေရာများတွင် လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်းနှင့် မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းတွင်ရှိသော တရားရေးစနစ်များအကြောင်းကို ပိုမိုသိရှိနားလည်လာစေရန် အသိပညာပေး အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများပြုလုပ်ပြီး ဥပဒေရေးရာယန္တရားများ လက်လှမ်းမီလာစေရန်အတွက် လိုအပ်သော အရင်းအမြစ်များ ပေးရန်။

လူထုပူးပေါင်းပါဝင်မှု

- မြန်မာအစိုးရ၊ CBO-CSO များ - ပြန်လည်အခြေချရာနေရာများတွင် မဲပေးမှုအသိပညာနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပြည်သူများ ပူးပေါင်းပါဝင်မှု၏အရေးပါပုံကိုအသိပညာပေးရန်။
- မြန်မာအစိုးရ - ပြန်လည်အခြေချထားသည့်နေရာများတွင် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ မဲပေးခွင့်စာရင်းပေးမှု စီစဉ်ပေးရန်နှင့် မဲပေးခွင့်ရှိရန်အတွက် ကျေးလက်ဒေသများတွင် မဲရုံအလုံအလောက်ထားရှိပေးရန်။
- မြန်မာအစိုးရ၊ EAO များ၊ CBO-CSO များ - ဒေသအဆင့်ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုများတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုကိုအားပေးရန်နှင့် ပြန်လည်အခြေချရာနေရာများတွင် ကျား၊မရေးရာ အသိပညာပေး အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများကျင်းပရန်။
- မြန်မာအစိုးရ၊ EAO များ - ခွဲခြားဆက်ဆံမှုစောင့်ကြည့်ရေး ယန္တရားများဖွဲ့စည်းပြီး လူမှုအသိုက်အဝန်းအသစ်တွင် နေရပ်ပြန်သူများအား ခွဲခြားဆက်ဆံခံရမှုများမှ ကာကွယ်ပေးရန်။

အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုမှု

- မြန်မာအစိုးရ၊ EAO များ၊ UNHCR၊ CBO-CSO များ - နေရပ်ပြန်သူများအတွက် မြေနှင့်မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်များ ပေးရန်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ရာတွင် မြေယာများတိုက်ရိုက်ပေးခြင်း၊ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့် တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းများ ရရှိရန်အတွက် ငွေကြေးနှင့်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာအကူအညီပေးခြင်း၊ ထောက်ပံ့ရေးမြေယာများနှင့် ဒေသတွင်းမြေယာ ဈေးချမှတ်ခြင်းနှင့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်နိုင်ရန်အတွက် မြေယာများပြန်လည်ပြင်ဆင်ရာတွင် အကူအညီ ပေးရန်တို့ ပါဝင်သည်။
- မြန်မာအစိုးရ၊ UNHCR၊ CBO-CSO များ - ကျေးလက်ဒေသများတွင် နေရပ်ပြန်သူများ ၎င်းတို့၏အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ ပြန်လည်ထူထောင်နိုင်ရန်အတွက် သင့်လျော်သောအသက်မွေးဝမ်းကျောင်း သင်တန်းများ ပေးရန်။
- မြန်မာအစိုးရ၊ EAO များ၊ CBO-CSO များ၊ NGO များ - စိုက်ပျိုးရေးဈေးကွက် လက်လှမ်းမီစေရန်အတွက် ပြန်လည်အခြေချသည့်နေရာများတွင် အသေးစားစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများ အထောက်အပံ့များပေးရန်။

- မြန်မာအစိုးရ၊ EAO များ၊ UNHCR - နေရပ်ပြန်သူများ ရေရှည်တည်တံ့သော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုမှုအား ပြန်လည်ထူထောင်နိုင်သည်အထိ အသီးသီးတွင်ရှိသောလိုအပ်ချက်များအတွက် အထောက်အပံ့ပေးပေးရန်။

အိမ်ယာ

- မြန်မာအစိုးရ၊ EAO များ၊ UNHCR - UNHCR အစီအစဉ်ဖြင့် နေရပ်ပြန်သူများအတွက် ရေရှည်တည်တံ့သော အိမ်ယာများတည်ဆောက်ပေးရန်နှင့် ဈေးသက်သာပြီး ရေရှည်တည်တံ့သော လျှပ်စစ်မီး၊ ရေသန့်နှင့် အခြားသော အိမ်သုံးပစ္စည်းတပ်ဆင်မှုများရရှိရန်။ (ဥပမာ - အိမ်ယာ၊ ခြင်္သေ့ထောင်နှင့် မီးဖိုချောင်သုံးပစ္စည်းများ)
- မြန်မာအစိုးရ၊ EAO များ၊ အလှူရှင်များ၊ INGO များ - ပြန်လည်အခြေချထားသည့်နေရာတွင် အိမ်ယာတည်ဆောက် သည့်အခါ စစ်တပ်နှင့်ပတ်သက်ဆက်နွယ်သည့်အိမ်ယာဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီများနှင့် စာချုပ်ချုပ်ဆိုခြင်းမှ ကာကွယ်ရန်အတွက် လိုအပ်သောမူဝါဒများထားရှိရန်။
- မြန်မာအစိုးရ - ဈေးသက်သာပြီး ရေရှည်တည်တံ့သောလျှပ်စစ်မီးနှင့်ရေသန့်ရရှိမှုပိုမိုကောင်းမွန်အောင်ပြုလုပ်ပြီး မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်း အထူးသဖြင့် ပြန်လည်အခြေချသည့်နေရာများတွင် ရေရှည်အတွက်သင့်လျော်သော စွန့်ပစ်ပစ္စည်းစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်များ ကျင့်သုံးရန်။
- မြန်မာအစိုးရ၊ CBO-CSO များ၊ EAO များ - မိမိအစီအစဉ်ဖြင့်နေရပ်ပြန်လာသူများနှင့် IDP များကို ပြန်လည်ထူထောင် ရေး သို့မဟုတ် ခိုင်ခံ့သောအိမ်ယာများတည်ဆောက်ရာတွင် ကူညီပေးရန်။

ပညာရေးနှင့်ကျန်းမာရေး

- မြန်မာအစိုးရ၊ EAO များ - မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ ကျေးလက်ဒေသများတွင် ပညာရေးနှင့်ကျန်းမာရေး လက်လှမ်းမီနိုင်မှု တိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေရန်အတွက် ကျောင်းများနှင့်ဆေးခန်းများ ဆောက်လုပ်ခြင်းနှင့် ဝန်ထမ်းများ တိုးမြှင့်ခန့်ထားရန်။
- မြန်မာအစိုးရ၊ UNHCR - ပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေးအဆောက်အဦများသည် ပြန်လည်အခြေချသည့်နေရာနှင့် သင့်တော်သည့်အကွာအဝေးတွင်သာထားရှိပြီး ထိုအဆောက်အဦများတွင်ရှိလာမည့် လိုအပ်ချက်များကို ထပ်မံ ဖြည့်ဆည်းပေးရန်အတွက် လုံလောက်သောဝန်ထမ်းများ ခန့်အပ်ထားရန်။
- မြန်မာအစိုးရ - ဒုက္ခသည်စခန်းရှိကျောင်းများနှင့် မြန်မာအစိုးရကျောင်းများ၏ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းကွဲပြားမှုကို စောင့် ကြည့်သည့် ယန္တရားများဖွဲ့စည်းပြီး နေရပ်ပြန်သူများ၏ပညာရေး လက်လှမ်းမီနိုင်မှုကို ထောက်ပံ့ပေးရန်။
- မြန်မာအစိုးရ - မိမိအစီအစဉ်ဖြင့်နေရပ်ပြန်လာသည့် IDP နှင့်ဒုက္ခသည်ကလေးသူငယ်များ အစိုးရကျောင်းများသို့ တက်ရောက်ပညာသင်ယူနိုင်ရန်အတွက် ကူညီထောက်ပံ့ပေးရန်နှင့် ၎င်းကလေးများ ဆက်လက်တက်ရောက်ရမည့် အတန်းပညာအတိုင်း သင်ယူနိုင်ရန် လိုအပ်သည့်သင်ကြားပို့ချမှုများ လုပ်ဆောင်ပေးရန်။

ရှုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာလုံခြုံရေး

- တပ်မတော်၊ မြန်မာအစိုးရ၊ EAO များ - မြေမြှုပ်မိုင်းများအားဆက်လက်အသုံးပြုခြင်းများကို တားမြစ်ရန်။ မြေမြှုပ် မိုင်းနှင့် မပေါက်ကွဲသေးသော လက်နက်ခဲယမ်းများရှိသည့်နေရာများကို အမှတ်အသားပြုလုပ်ပြီး လုံခြုံရေးအတွက် ထိုအမှတ်အသားပြုလုပ်ထားသည့်နေရာများကို ဒေသခံများအား အသိပေးရန်။
- UNHCR၊ CBO-CSO များ - ပြန်လည်အခြေချပြီးသူများရှိသည့်နေရာများ၊ IDP များ နေသည့်စခန်းများနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ ရှိဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် မိုင်းအန္တရာယ်ပညာပေးလုပ်ငန်းများ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်သွားရန်။
- မြန်မာအစိုးရ၊ EAO များ၊ UNHCR - ပြန်လည်နေရာချထားရေးနေရာများနှင့် ဘေးပတ်ဝန်းကျင်များတွင် မြေမြှုပ် မိုင်းနှင့်မပေါက်ကွဲသေးသော လက်နက်ခဲယမ်းများမရှိကြောင်း သေချာစွာစစ်ဆေးလုပ်ဆောင်ပေးရန်။
- တပ်မတော်၊ အစိုးရ - ပြန်လည်နေရာချထားရေးနေရာများ၊ ရပ်ရွာများ၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းတည်ရှိရာနေရာ များနှင့် နီးစပ်သောနေရာများတွင် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများကင်းမဲ့စေရန်အတွက် စစ်တပ်စခန်းများရုတ်သိမ်း ပေးရန်နှင့် အရပ်သားနေရာများနှင့်နီးစပ်သောနေရာများတွင် ကင်းလှည့်ခြင်းများ မပြုလုပ်ရန်။

ဤအစီရင်ခံစာ စာအုပ်ထုတ်ဝေမှုအား အောက်ပါအဖွဲ့အစည်းများမှ ရန်ပုံငွေပံ့ပိုးပေးထားပါသည်။

Livelihoods and Food Security Fund

managed by UNOPS

HARP-F

Humanitarian Assistance and Resilience Programme Facility

ရှင်းလင်းချက်

ဤအစီရင်ခံစာတွင်ပါဝင်သော အကြောင်းအရာများသည် ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့နှင့် သက်ဆိုင်ပြီး LIFT၊ HARP Facility သို့မဟုတ် TBC အဖွဲ့တို့၏ ယူဆချက်အမြင်သက်ရောက်မှုများ လုံးဝမပါရှိကြောင်း ရှင်းလင်းအသိပေးအပ်ပါသည်။

ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အား ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် စတင်တည်ထောင်ပြီး မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်း ကျေးလက်ဒေသများရှိရွာသားများနှင့် ဒေသခံလူထုများ၏အခြေအနေများအား ၎င်းတို့နှင့်တိုက်ရိုက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းများ၊ ဓာတ်ပုံနှင့်အခြားအထောက်အထားများအားဖြင့် မှတ်တမ်းတင်မှုများပြုလုပ်ပါ သည်။ ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့သည် သီးခြားလွတ်လပ်စွာလှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သော အဖွဲ့အစည်းဖြစ် ပြီး မည်သည့်နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် အခြားအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပတ်သက်ခြင်းမရှိပါ။ ကျွန်ုပ်တို့၏လုပ်ငန်း များကိုသိရှိလိုပါက အင်တာနက်စာမျက်နှာဖြစ်သည့် www.khrig.org တွင် တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ သို့မဟုတ် ကျွန်ုပ်တို့၏ ထုတ်ဝေပြီးသောအစီရင်ခံစာများကို ရယူလိုပါက အီးမေးလ်လိပ်စာ khrig@khrig.org သို့ ဆက်သွယ် တောင်းယူနိုင်ပါသည်။